

Om plantninger ved krematorier og kapeller

Kirkegårdsinspektør, cand. hort. H. D. Ørsted-Hansen

Det er nu et år siden, at dette spørgsmål blev berørt, og et indlæg burde være fremme længe før. Men vort blad er jo kun et kvartalsblad, og derfor kan det hænde, at en sag ikke bliver forfulgt så hurtigt som måske ønskeligt.

Decembrnummeret 1955 af »Ignis«, tidsskrift för eldbegängelsespåsmål, er i sin helhed helliget indvielsen af et nyt krematorium i *Stora Tuna*.

I en udmærket artikelserie suppleret med fotografier og planer får man en masse at vide om krematoriets planlægning, opførelse, tekniske indretning, kunstneriske udsmykning m. v.

Som et led i alt dette indgår en lille opsats på mindre end 20 linier af trädgårdsarkitekt *Gösta Reuterswärd* betitlet »Planteringen kring krematoriet«. Trädgårdsarkitekten skriver følgende:

»Då det inte finns något mer pressande än en begravning, måste man göra allt för att skapa en sådan vacker och upplyftande miljö som möjligt. Just där anförvanter väntar utanför ett krematorium, bör glada färger och sipprande vatten trola bort de dystra tankarna. Med utgångspunkt för dessa idéer gjordes ritningar till plantering kring Tunabygdens krematorium. Redan vid entrén möts man av färgglada rosor, och uppe vid krematoriet finns platser, där de väntande kan sitta och njuta av sorlet från vatten bland prunkande blommor. Detta vatten-sorl är mycket viktigt, då tystnaden bland de väntande många gånger är nästan outhärdlig. "Gud är liv" står det i bibeln. Vatten uttrycker på sätt och vis just detta. Kring vattenytan lever allt upp. Det för tanken högt upp mot renhet, liv, evighet. Det vore lyckligt, om Tunabygdens krematorium kunde ge impulser till mer färgglada planteringar kring våra ofta rätt dystra begravningskapell.«

Man læser det igen med stigende undren og finder, at lige så kortfattet denne beskrivelse af beplantningen er, lige så omfattende er den *misforståelse*, den giver udtryk for.

Hvad er det nemlig, havearkitekten har sat sig som opgave?

At bortjage de triste tanker, som måtte optage de pårørende, der venter udenfor krematoriet, og at gøre dette ved hjælp

af glade farver og sprudlende vand. Allerede ved indgangen mødes man af farveglade rosor, og ved krematoriet finder man siddepladser, hvor de ventende kan nyde lyden af vandets rislen mellem farvestrålende blomster!

Men *kan* dette overhovedet gøres, og *bør* det gøres?

Mon man ikke skal gøre sig klart, at *liv og død* er to forskellige ting og samtidig to sider af samme sag, og at den dybe sorg, som dødens ubønhørlige magt bereder menneskehjertes, kun kan lindres i de sværeste timer og fremover ved en eneste ting: ved tro på opstandelsen og det evige liv. —

Det er dog vist også således, at glæde og sorg er to sider af samme sag og begge af samme vigtighed i et menneskeliv som sol og skygge. Selv om begreberne er væsensforskellige (man længes jo ikke efter sorg, som man kan længes efter skygge), står det dog fast, at sorgen rummer så store værdier, at ingen har ret til at gribe ind og ville bortjage den ved billige midler.

Det er vist ubestrideligt, at man blandt de største og mest værdifulde værker i poesi, prosa og bildende kunst vil finde ting, som er udsprunget og inspireret af den dybeste sorg.

Derfor skal vi *ikke* omkring vore krematorier og kapeller have et broget blomsterflor, sprudlende eller springende vand o.s.v. Alt dette hører livet og glæden til. Glimrende effekter i *Tivoli*, i *folkets park*, omkring et *teater* eller ved en *jernbanestation*.

Hvor livet leves, og livsglæden er overvejende, kan man fryde sig over havearkitektens artistiske leg med farver og former, men på vore kirkegårde og ved vore kapeller og krematorier bør anlæg og beplantning være af en art, så det er medvirkende til at skabe det indtryk af ro og værdighed, som stedet kræver.

Dette er jo også skabt bevidst ved flere toneangivende krematorier såvel i Danmark som i Sverrig, f. eks. *G. N. Brandt* og *Schlegels* i Mariebjerg samt af *Asplunds* i Stockholm.

For kirkegårdens vedkommende vil man få steder fornemme denne højtid i sindet stærkere end i *Karlskoga* gamle kirkegård

(som i 1954 af stadstrådgårdsm. *Carl Fredby* omdannedes til urnelund) og i skogskyrkogården i *Jönköping*. Begge steder føler man sig blandt de vældige, røde og ranke fyrrestammer, som var man i en domkirke.

Her er intet gjort for at »trolla bort de dystra tankarna«. Men her tjener dog alt til at løfte tankerne op i et højere plan (netop som Gösta Reuterswård selv udtrykker det) mod renhed, liv, evighed.

Tunabygdens krematorium bør ikke give impulser til lignende plantninger ved krematorier andre steder. Det vil derimod (efter beskrivelsen) kunne gøre nytte i een henseende: som eksempel på, hvordan plantning omkring et krematorium helst *ikke* skal være.

Et sådant eksempel behøver vi dog iøvrigt ikke at tage helt til Stora Tuna for at finde. Også herhjemme ynder man her og der at »pynte op« ved kirkegårdens indgang eller omkring kapel og krematorium, — dels med brogede eller

stærktfarvede tæppebede og dels med andre lignende knaldeffekter.

Man har mistanke om, at det, hvor det gøres, mindre skyldes ærlig overbevisning om det rigtige heri end et ønske om at tilfredsstille det brede publikums krav om »noget pænt« og fordi man ser det andre steder, f. eks. i privathaver, offentlige lystanlæg og endnu flere steder, hvor det kan være berettiget.

Det vil altid være farligt at lade sig friste til at gå på akkord. Resultatet vil, når alt kommer til alt, næppe blive til glæde hverken for plantøren eller for det store publikum, som sikkert oftere, end man tror, kan se, hvad der er smukt og rigtigt, men blot ikke i stand til på forhånd at sige, hvordan det skal gøres.

Fremfor håbet om, at det foran fremdragne eksempel vil danne skole, bør sættes håbet om, at kirkegårdsplantører vil arbejde på grundlag af ansvarsbevidsthed, ærlighed, omtanke og forståelse af netop dette arbejdes (kirkegårdens) særlige karakter. —

Om mindelys på kirkegårdenes grave

Under al den ufred og ufordragelighed, som hersker i vor verden, har vi lov at glædes over, at der dog er noget, man kan være *fælles* om, og at skrankerne *undertiden* ikke er større, end at man trøstigt kan overskride dem. Til dette hører blandt andet dette, at man ikke behøver at blive forkættet, hvis man overfører en katolsk skik til protestantisk praxis. Således med katolikernes mindelys, der nu også tændes på en mængde ikke-katolikers grave, — en skik, der vel er ny, men som sikkert vil brede sig — sådan som det er skildret af overgartner *Henry E. Nielsen* i VK. XVIII s. 85.

At man kan ha sine overvejelser, før man sætter mindelys ud på en nordisk grav i novembers tåge til *allehelgensdag* eller i vinterens mørke til *julehøjtiden*, er forståeligt. Nøgterne betragtninger hvisker let i øret, at lyset hurtigt vil blive blæst ud af den kolde vind, eller at regn vil dræbe flammen. Men blomsterne, som vi sætter ud, visner jo også, — vi undlader da ikke derfor at plante dem på graven, eller lægge dem på kisten, — så lidt som vi undværer dem ved anden lejlighed, i glæde og i sorg. Som blomsterne har

deres kortvarige *mission*, har også *de levende lys* det.

Men der er iøvrigt *råd* for de kalamiteter, der hefter sig til de levende lys' flammer i det fri, katolikernes har gjort det, og hinsides sundet har man også fundet ud af, at disse lys skal skærmes. Ved et par besøg på *Malmö Östra* blev det bemærket ifjor, og kameraet fæstnede nogle af dem på sin film — 4 eksempler vises her. Disse lygter kan være mere eller mindre gode, og af disse er den, der vises som et glas yderst tilhøjre og bærer en indskrift, absolut ikke af dem, der må regnes til de vellykkede, mens de andre i hvert fald nok kan gå an, ja mere end det.

Folk, som har gravene, sætter disse lygter med tændte lys ud om efteråret eller til jul og tænder dem ved de lejligheder, hvor der er grund dertil, dels de allerede nævnte dage, dels ved fødsels- og dødsdage eller andre mindedage. I nogle tilfælde er det vist en organisation, som besørger dette. Og når så vinteren er gået, tages de bort igen — så har de gjort *deres* gerning, at beskytte flammerne mod regn og blæst, at holde ilden vedlige.